

УДК 336.13

JEL Classification: H 570 H 720

© Юрій Е.О., Грубляк О.М., 2022

e.yurii@chnu.edu.ua, o.grublyak@chnu.edu.ua

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ТА МОНІТОРИНГУ ЇХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ

У статті обґрунтована важливість публічних закупівель як інструменту реалізації економічної політики, вирішення тактичних і стратегічних завдань держави. Дано характеристику особливостям публічних закупівель в Україні в умовах війни, визначено ключові стратегічні принципи їх функціонування в повоєнний час. Закцентовано увагу на тому, що в сьогоденних реаліях України моніторинг публічних закупівель як форма контролю є, безумовно, необхідним, ефективним і не має альтернативи. Стверджується, що об'єктивно зумовлена подальша оптимізація системи публічних закупівель й їх моніторингу має базуватись на передовому зарубіжному досвіді та сприяти швидкій відбудові України.

Ключові слова: публічні закупівлі, моніторинг публічних закупівель, тенденції публічних закупівель, оптимізація системи публічних закупівель.

Постановка проблеми. Одним із інструментів реалізації економічної політики в нашій країні виступають публічні закупівлі. Сучасна система публічних закупівель є одним із важливих засобів соціально-економічних перетворень у країні, адже вона не тільки забезпечує суспільні потреби в товарах і послугах на основі прозорого механізму ефективного використання бюджетних коштів, а й сприяє формуванню конкурентного ринку для сталого й інноваційного розвитку [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання публічних закупівель та їх ефективності були, є та залишатимуться актуальним протягом тривалого часу. Проблеми ефективності, переваги й перспективи публічних закупівель є предметом досліджень як науковців, так і практиків. Серед них: Воровська Л. А., Задворний В., Колесник Н. В., Кроляк Р., Кулак О. П., Фаїзов А. В., Чебан Ю.Ю. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри чисельні напрацювання фахівців з згаданої проблематики, недостатньо розкритим залишається комплексне питання напрямів та перспектив вдосконалення публічних закупівель та моніторингу їх процедур.

Постановка завдання. Дослідивши сучасні особливості закупівель в умовах війни, прогалини у законодавстві, що створюють труднощі у здійсненні їх моніторингу, вивчивши досвід окремих зарубіжних країн, а також усвідомлюючи об'єктивну та нагальну необхідність, визначити основні напрями удосконалення публічних закупівель та моніторингу їх процедур в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В сучасних умовах трансформації економічних процесів дієвим інструментом реалізації економічної політики, вирішення тактичних та стратегічних завдань держави виступають публічні закупівлі. Розвиток діючої системи публічних закупівель відбувається з урахуванням особливостей побудови демократичного суспільства, а також соціально-економічного розвитку країни. Суб'єкти бюджетної сфери в процесі здійснення публічних закупівель дотримуються особливих правил та регуляторних норм, котрі перебувають під пильною увагою державних органів, суспільства й органів фінансового контролю [2].

Публічні закупівлі здійснюють вплив на економіку країни через реалізацію таких функцій:

- матеріальне забезпечення функціонування структур, що утримуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;
- шляхом закупівлі товарів (робіт, послуг), створення нових робочих місць, що сприяючи підвищенню платоспроможності населення, послідовно впливає на інші галузі народного господарства та стимулює їх розвиток;
- регулювання економічними методами кон'юнктури, що складається на ринках окремих видів продукції. У такому випадку держава виходить на ринок як вагомий покупець товарів, робіт та послуг, підвищуючи попит, чи здійснює товарну інтервенцію, збільшуючи пропозицію, й, таким чином, відновлює рівновагу попиту і пропозиції на ринку тієї або іншої продукції [3].

Динаміку публічних закупівель в Україні, що є підтвердженням їх значущості та перспективності, демонструє рис. 1.

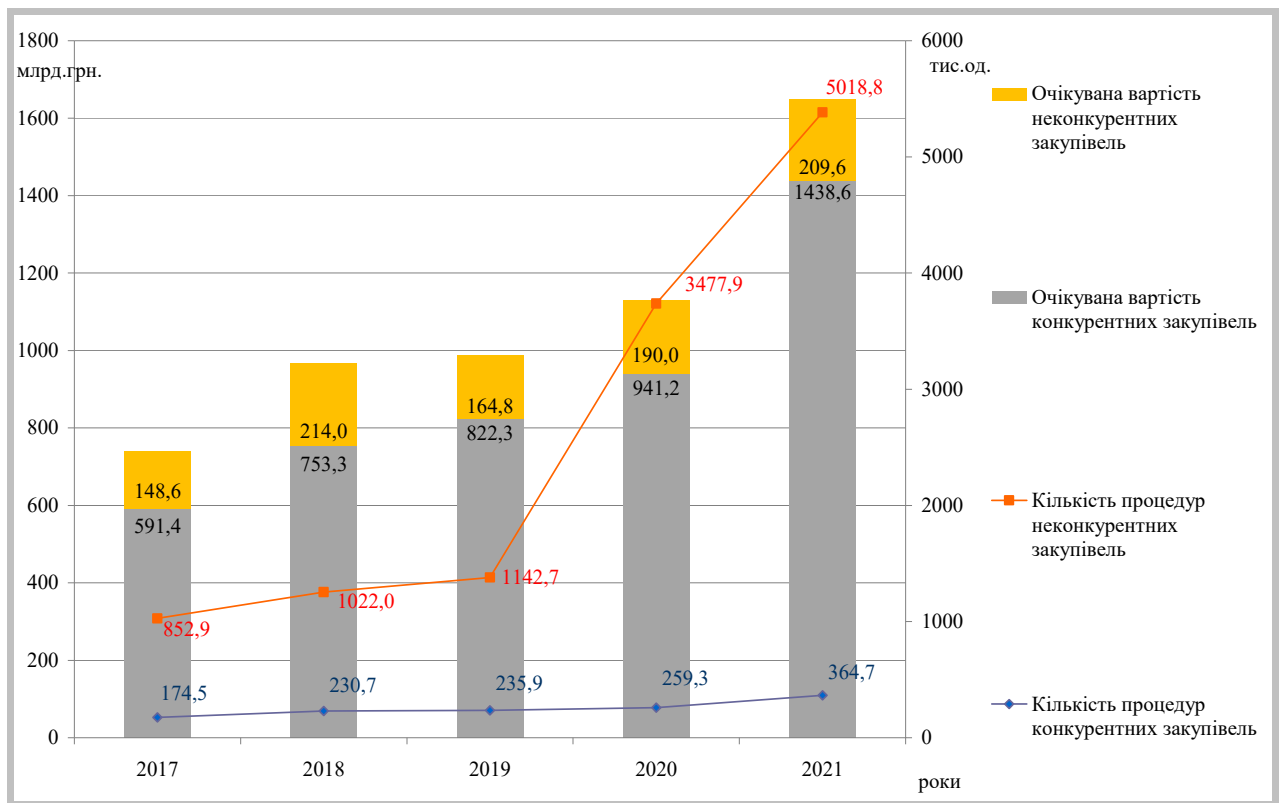

Рис. 1 Динаміка публічних закупівель в Україні у 2017-2021 роках

Джерело: побудовано авторами на основі [4].

Основною метою здійснення публічних закупівель є задоволення суспільних потреб через економію бюджетних коштів і недопущення корупції, що може бути досягнуто тільки за умов централізації закупівель у сукупності з прогресивними методами їх здійснення.

Сьогодні Україна продовжує захищатися від повномасштабного російського військового вторгнення. І хоча війна ще не завершена, але вже розпочато процес відновлення країни. Саме від нього та його ефективності буде залежати, чи буде гідним життя у повоєнній Україні.

Беручи до уваги роки незалежності, протягом яких мали місце постійні політичні протистояння, Україна може опинитися перед роздоріжжям: з однієї сторони може бути важке повоєнне виживання та постійні політичні чвари, а з іншого — шлях динамічних та розвинених економік зарубіжних країн, що були породжені війною.

Сьогодні, як ніколи, в нас з'явилося багато реальних можливостей піти саме другим шляхом. До таких ключових факторів варто

віднести:

- 1) небачена єдність всередині суспільства;
- 2) високий рівень довіри до дій президента та влади загалом;
- 3) дієва підтримка від міжнародних партнерів;
- 4) найголовніше – патріотичні, мотивовані та незламні ЗСУ, які щоденно виборюють можливість відбудовувати країну.

Провідні економісти світу доводять, що саме така відбудова дає нам реальну можливість радикально наблизити нашу країну до передових технологій і ще тісніше її інтегрувати у світову економіку. Тому, дуже важливо цей шанс не змарнувати, не допустити щоб: вкотре затягнули в олігархічно-корупційну трясовину, щоб величезні кошти бюджету та міжнародної допомоги осіли в одних руках, а на руїнах наших міст залишились пустища.

Те, яку саме країну буде відбудовано, багато в чому залежить від ефективності розподілу коштів на відбудову, тобто — від публічних закупівель. Зрозуміло, що ця сфера вже не буде такою, якою була до початку війни (рис. 2).

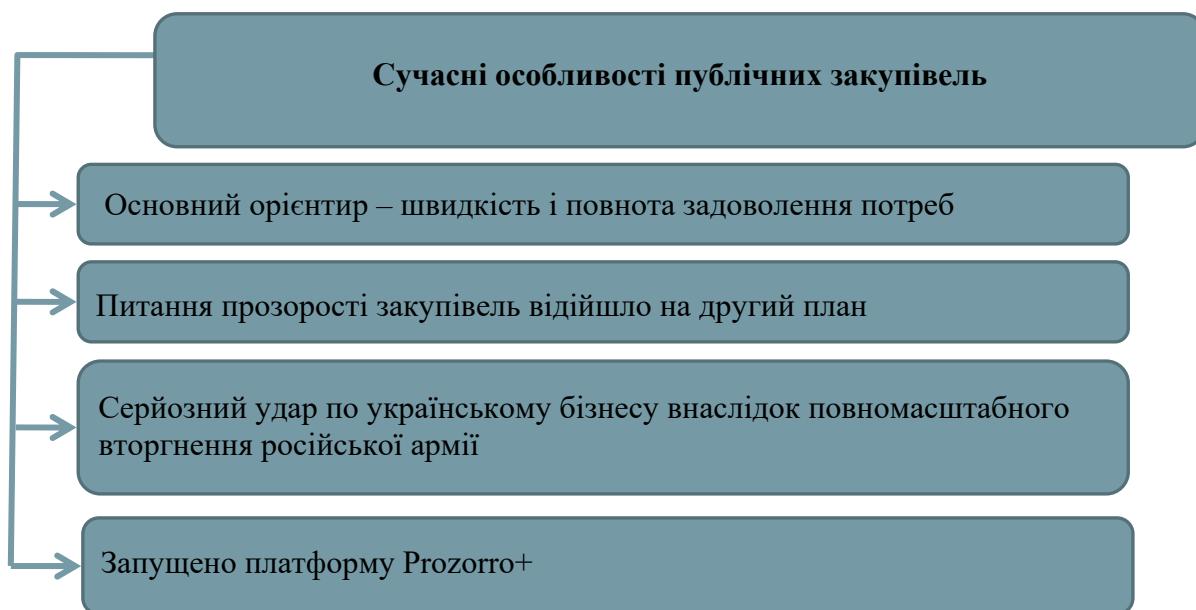

Рис. 2. Сучасні особливості публічних закупівель в Україні

Джерело: складено авторами.

В сьогоднішніх реаліях на перший план виходить швидкість та повнота задоволення потреб, і цей орієнтир ще надовго залишиться ключовим пріоритетом.

В умовах, коли міста готуються до оборони, зазнають ракетних ударів і артилерійських обстрілів, приймають десятки та сотні тисяч переселенців, зрозуміло, що часу на довгі конкурсні процедури, вже не залишалося. Через це уже з перших днів вторгнення Кабінет Міністрів України своєю Постановою №169 від 28 лютого 2022 року обґрунтовано дозволив проводити закупівлі напряму без тендерів на Prozorro.

Відійшло на другий план й питання прозорості закупівель. Через зрозумілі причини на Prozorro було закрито доступ до інформації про всі оборонні закупівлі. Для інших замовників Уряд залишив обов'язок звітувати про всі укладені договори, надавши при цьому можливість зробити це вже після завершення воєнного стану. Попри це, є переконання, що вже найближчим часом необхідність повернути прозорість закупівель (звісно окрім оборонних) стоятиме дуже гостро. Пояснення тут просте - закритість інформації дає дуже багато простору для зловживань і проведення закупівель за завищеними цінами. До повномасштабної війни саме прозорість для закупівель в Україні залишалася найбільш дієвим антикорупційним запобіжником, і його втрачати було б безвідповідально.

Від повномасштабного вторгнення російської армії зазнав серйозного удару й український бізнес (починаючи від втрати доходів та

напрацьованих ланцюжків постачання й завершуючи розбомбленими виробництвами та складами). За попередніми даними, близько 40% компаній зупинили свою діяльність, ще 20% практично не працюють [5].

Від керівництва нашої держави уже неодноразово лунали заклики до відновлення роботи українських підприємств та економіки в цілому. У ситуації суттєвого зниження ділової активності в країні саме ринок публічних закупівель може стати рятівним колом для значної частини бізнесу. Як приклад, коли у 2020 році по нашій економіці боляче вдарила пандемія коронавірусу, кількість підприємств, що торгували з державою, зросла на 20%.

В нинішніх умовах підприємцям вкрай складно отримувати нові замовлення без можливості подаватися на тендери. Через це спостерігаються заклики від бізнесу повертати конкурентні закупівлі, в яких вони могли б змагатися на рівних з іншими учасниками. Повернення конкурентних закупівель — хоча б у регіонах, які віддалені від зони бойових дій — може пожвавити бізнес та підвищити ефективність витрачання бюджетних коштів.

Для того, щоб допомогти державі максимально швидко закривати свої нагальні потреби в критично необхідних товарах (продуктах харчування, одязі, гігієнічних товарах, пальному тощо) було запущено платформу Prozorro+. Ця платформа працює як маркетплейс, до якого активно залучається бізнес, що може задовольнити запити державних, місцевих органів влади та військово-цивільних

адміністрацій. У випадку відсутності в останніх фінансування, залучаються донорські або волонтерські кошти. Prozorro+ — це реальна можливість за допомогою команди Prozorro швидко знайти і, завдяки централізованій базі

постачальників, задовольнити потребу великої кількості громадян.

До ключових стратегічних принципів функціонування публічних закупівель в Україні в повоєнний час необхідно віднести (рис. 3):

Рис. 3 Принципи функціонування публічних закупівель в Україні в повоєнний час

Джерело: складено авторами.

1. Перемагає не "свій", а найкращий. Для цього дуже важливо зберегти відкриті тендерні процедури. Замовник за дуже чіткими критеріями має обирати найкращу пропозицію серед усіх, що відповідає його вимогам.

2. Нецінових критеріїв оцінювання має бути більше. В багатьох випадках важливими стають нецінові параметри, а саме:

- 1) наскільки швидко учасник зможе виконати замовлення;
- 2) наскільки багато товарів учасник зможе поставити за певний час та суму коштів;
- 3) чи буде учасник використовувати передові та зелені технології при будівництві;
- 4) чи будуть учасником створюватися нові робочі місця.

Такі нецінові критерії мають стати новими параметрами порівняння пропозицій та матимуть велике значення.

3. Прозорість має залишатися. У системі публічних закупівель саме прозорість усі ці роки залишалася одним із найдієвіших антикорупційних запобіжників, що має залишитись незмінним. Скільки б коштів не спрямували наші міжнародні партнери на відбудову, Україна в жодному разі не може дозволити собі марнотратства. Саме завдяки прозорості даних про закупівлі українське суспільство зможе за цим стежити.

4. Максимально прості, швидкі та

дерегульовані закупівлі. Напрями, які для цього необхідні:

- 1) електронний каталог стандартної продукції, де в кілька кліків (замість складних і довгих тендерних документацій) можна купити необхідний товар на будь-яку суму;
- 2) одноразова кваліфікація в реєстр (замість тривалих перевірок постачальників);
- 3) можливість складати послідовність проведення тендеру (ніби конструктор) під свої потреби: обрати стандартну специфікацію, критерій відбору й спосіб порівняння постачальників тощо (замість необхідності застосувати конкретну тендерну процедуру);
- 4) типові договори;
- 5) автоматичне виставлення рахунків;
- 6) електронний документообіг;
- 7) підняття порогу щоб прибрати тягар проводити довготривалі за часом тендерні процедури на відносно невеликі суми.

5. Співпраця держави з бізнесом. Система публічних закупівель завжди будувалася на принципах співпраці. Цей підхід можна розширити й на сам процес закупівель. До основних інструментів, які дозволять об'єднанням постачальників брати участь й ефективно працювати із державою доцільно віднести: концесійні угоди, відкриті рамки, біржові механізми [5].

В цей час за таких умов неабияке значення

має здійснення контролю за законністю та цільовим використанням коштів бюджету. Законне та цільове використання бюджетних коштів виступає однією із головних вимог суспільства. На особливу увагу при цьому заслуговує попередження неефективних витрат коштів і контроль за витрачанням кожної гривні під час публічних закупівель, скасування необґрунтованих рішень та дій замовників. Виходячи із цього, питання державного контролю за процесом публічних закупівель, особливо в умовах війни, є дуже актуальним.

Контролем у сфері закупівель можуть займатися різні органи, проте особливе місце серед них посідає Державна аудиторська служба України. Остання може виявляти порушення, вимагати усунути їх, прийти з перевіркою на склади до замовника й виписати штраф. В зв'язку із цим, у випадку, коли замовник у додаткових угодах безпідставно збільшив ціну на товар, відхиляє учасників чи не оприлюднює якусь інформацію, одразу з'являється думка звернутися саме до Держаудитслужби. Отже, від роботи аудиторів залежить, чи заощадливо й ефективно держава використовує податки громадян і чи буде бізнес довіряти Prozorro.

Коротко пригадаємо передісторію участі Держаудитслужби в контролі публічних закупівель. У 1993 році Верховна Рада України створила при Міністерстві фінансів України Державну контрольно-ревізійну службу (ДКРС). Наприкінці 2006 року профільний закон змінили. У ньому вперше з'явився новий вид контролю - перевірки державних закупівель. У 2010 році ДКРС було реорганізовано в Державну фінансову інспекцію України (Держфінінспекцію), а у 2015 році Держфінінспекцію - в Державну аудиторську службу України (Держаудитслужбу), що функціонує до сьогодні.

Термін «моніторинг державних закупівель» вперше згадано в Законі України «Про здійснення державних закупівель» в червні 2010 року. Проте визначення терміну додали до цього закону лише через рік. На той час моніторинг процедур закупівель здійснювало Міністерство економічного розвитку та торгівлі України.

Після ухвалення нового Закону України «Про публічні закупівлі» (Закон) у 2015 році моніторинг зазнав змін. Змінилися, в першу чергу, визначення моніторингу, орган, котрий його здійснює, та сам порядок здійснення. КРУ та Держфінінспекція, а з 2015 по 2018 рік і Держаудитслужба, здійснювали три види контролю: аудити, ревізії та перевірки закупівель. З ухваленням нового Закону і внесенням змін до Закону України «Про основні

засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» на аудиторів поклали повноваження здійснювати ще й четвертий вид контролю — моніторинг, забравши цю функцію в Міністерства економічного розвитку та торгівлі України.

Аудитори розпочали моніторинг не відразу, коли Закон набув чинності для всіх замовників - з 1 серпня 2016 року, а лише через два роки. Причиною цього було те, що, хоча поняття моніторингу в Законі передбачили, однак порядок його здійснення залишався невизначеним. Держаудитслужба не змогла врегулювати моніторинг своїми власними нормативно-правовими актами. В зв'язку із цим, в грудні 2017 року Закон доповнили новою статтею 7-1, котра визначає порядок здійснення моніторингу. Ця норма почала діяти же в січні 2018 року, проте ще декілька місяців аудитори готували необхідні нормативні акти й тестували розроблений в електронній системі закупівель функціонал. Пізніше Держаудитслужба отримала спеціальний електронний кабінет у системі Prozorro і розширила штат. Також було розроблено систему ризик-індикаторів, що автоматично визначають підозрілі закупівлі. Перший моніторинг закупівлі в Prozorro (у пілотному режимі) розпочато 24 вересня 2018 року, а 16 жовтня 2018 року — опубліковано перший висновок за його результатами [6].

Сьогодні Державна аудиторська служба України є єдиним центральним органом виконавчої влади, який уповноважений здійснювати державний фінансовий контроль за дотриманням законодавства у процесі здійснення закупівель шляхом моніторингу їх процедур.

У 2020 році Україна зайняла перше місце у міжнародному Рейтингу прозорості публічних закупівель, що формується Інститутом розвитку та свободи інформації спільно з іншими організаціями. При оцінюванні експертами серед позитивних змін окремо відзначено проведення моніторингу закупівель Держаудитслужбою.

Метою моніторингу публічної закупівлі є оперативний контроль за закупівельним процесом на всіх етапах її проведення — від планування аж до завершення дії договору про закупівлю. Одним із ключових завдань моніторингу є саме попередження витрат коштів за процедурами закупівель, що проведені з порушеннями норм законодавства, так як доцільніше та легше запобігти фінансовим порушенням, аніж усувати їх потім.

У системі електронного обміну інформації моніторинг закупівлі є однією із найбільш продуктивних, швидких та малозатратних форм контролю. Він не потребує виїзду аудитора на

об'єкт контролю, а також відволікання його працівників від основних посадових обов'язків, оскільки здійснюється онлайн через кабінет Держаудитслужби у системі Prozorro. Крім того, результати такого контролю також відображаються публічно в електронній системі закупівель та є загальнодоступними. В такий спосіб забезпечується відкритість і прозорість на всіх етапах проведення закупівлі.

Обираючи об'єкт для проведення моніторингу, працівники Держаудитслужби враховують інформацію про ймовірні порушення у сфері публічних закупівель, які постійно надходять від органів державної влади, правоохоронних органів, громадських організацій, а також суб'єктів господарювання та фізичних осіб. Хоча чинним законодавством не передбачено підстави проведення моніторингу за ініціативою останніх, однак Держаудитслужба розглядає такі звернення і враховує їх при проведенні відповідного контрольного заходу.

Порушення норм законодавства у сфері закупівель встановлюється в середньому у 90 % охоплених моніторингом закупівель. Сам перелік порушень різноманітний:

- 1) неправомірне обрання процедури закупівлі;
- 2) безпідставне визначення переможця;

3) неправомірне підвищення ціни після укладення договору;

4) недотримання порядку оприлюднення інформації про закупівлю;

5) порушення під час складання тендерної документації тощо.

Крім того, внесеними до Закону України «Про публічні закупівлі» змінами, що вступили в дію з 19 квітня 2020 року, з-під моніторингу виведено спрощені закупівлі й унеможливлено проведення моніторингу на предмет уникнення проведення конкурентних процедур через укладення прямих договорів.

Держаудитслужба й її міжрегіональні територіальні органи отримали повноваження самостійно накладати адміністрації на осіб, які винні у правопорушеннях за ст. 164-14 КУпАП за значно розширеним їх переліком. Попри це, дієвого інструменту реалізації такої можливості (до прикладу, зупинення процедури закупівлі у випадку, коли замовник не усуває порушення, що викладені у висновках державних аудиторів) не передбачено.

Існують також й інші прогалини у законодавстві у сфері публічних закупівель, які створюють труднощі у здійсненні контролю за ними (рис. 4).

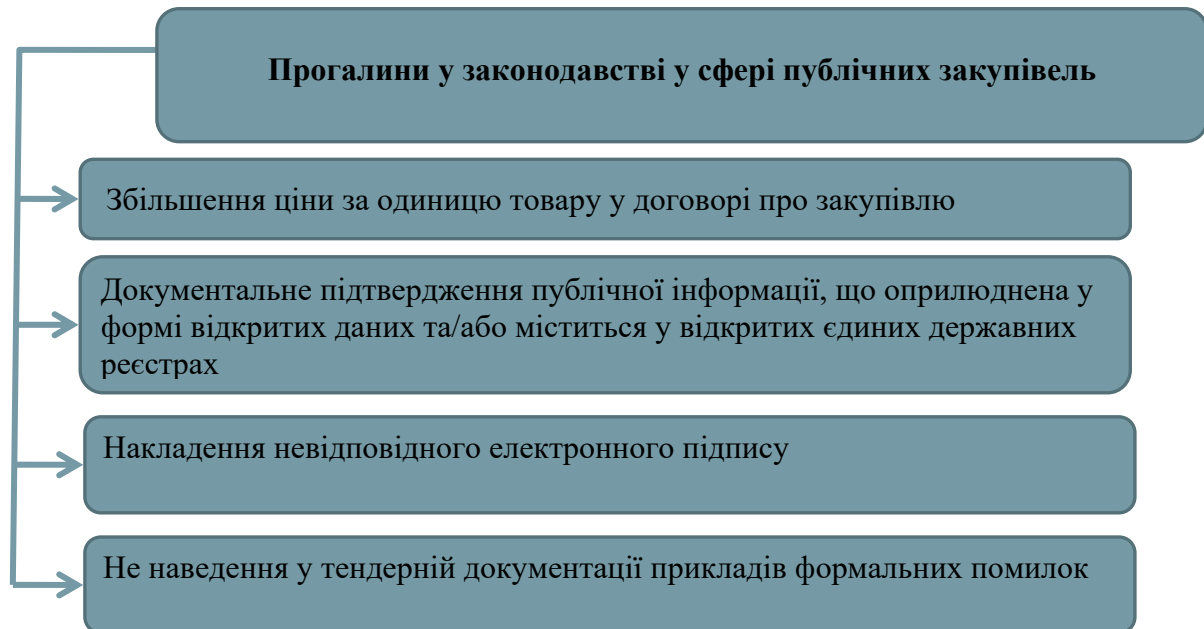

Рис. 4 Прогалини у законодавстві у сфері публічних закупівель

Джерело: складено авторами.

Закон дозволяє збільшити у договорі про закупівлю до 10 % ціну за одиницю товару пропорційно збільшенню ціни такого товару на ринку за наявності коливання ціни такого товару, а також за умови, що така зміна не призведе до збільшення суми, що визначена в договорі про

закупівлю. Під час реалізації цієї норми на практиці виникає безліч запитань, оскільки замовники не впевнені:

- 1) саме як застосовувати відсоткове збільшення ціни та як часто;
- 2) як саме підтвердити факт коливання ціни

на товар;

3) на основі яких показників та з яких джерел має бути сформована довідка про ціну чи про коливання ціни;

4) хто має видавати таку довідку.

На ці питання Закон відповіді не дає, а існуючі узагальнені роз'яснення Міністерства економіки України носять виключно рекомендаційний та інформативний характер. Все це призводить до певної варіативності й свободи дій сторін договору.

У Законі також вказано, що замовник не може вимагати документального підтвердження публічної інформації, оприлюдненої у формі відкритих даних та/чи міститься у відкритих єдиних державних реєстрах, доступ до яких є вільним, або публічної інформації. Поряд із цим встановлено обов'язок переможця процедури закупівлі надати замовнику (шляхом оприлюднення в електронній системі закупівель) документи, які підтверджують відсутність підстав для їх відхилення, в тому числі тих, інформація щодо котрих є у вільному публічному доступі у різних відкритих реєстрах. Як результат різного розуміння зазначених норм Закону окремі учасники після визначення їх переможцями тендеру не публікують усіх необхідних документів, що підтверджують відсутність підстав для їх відхилення, а замовники не відхиляють таких переможців, посилаючись, в свою чергу, на те, що така інформація є у вільному публічному доступі й може бути самостійно перевірена замовником. У зв'язку із цим варто наголосити, що наявність у Законі норми, що забороняє замовникам вимагати документальне підтвердження публічної інформації, що оприлюднена у формі відкритих даних, а також можливість замовника самостійно перевірити відповідну публічну інформацію аж ніяк не звільняє переможця від його прямого обов'язку надати замовнику відповідні документи шляхом їх оприлюднення в електронній системі закупівель.

Існує поширена думка про виявлення аудитором так званих «несуттєвих порушень» у сфері закупівель, що не впливають на результат закупівлі й є формальними, а саме:

1) накладення на пропозицію учасника невідповідного електронного підпису;

2) не наведення у тендерній документації прикладів формальних помилок, допущення яких учасниками не призведе до відхилення їх тендерних пропозицій.

Варто зауважити, що Держаудитслужба діє відповідно до законодавства, а норми законів не поділяються на формальні чи неформальні, суттєві чи несуттєві. Закон є єдиним для всіх, а

його незнання або не виконання не звільняє від юридичної відповідальності.

Так, відповідно до чинного законодавства, обов'язковим є накладення електронного підпису учасником на його тендерну пропозицію. Подібну вимогу більшість замовників зазначають й у тендерній документації. Доцільно зазначити, що виділяють різні види електронних підписів:

1) кваліфікований електронний підпис (КЕП);

2) удосконалений електронний підпис (УЕП). Головна різниця в тому, що ці підписи мають різні рівні захисту: УЕП зберігається на захищеному носії, а КЕП на незахищеному. Учасник має використовувати саме той підпис, який вимагається замовником у тендерній документації. У випадку порушення - буде підстава для відхилення пропозиції учасника як такої, яка не відповідала вимогам тендерної документації. Така вимога щодо накладення КЕП стосується і замовників. Однак, не усі замовники виконують цю вимогу законодавства.

За вимогою Закону тендерна документація має містити опис та приклади формальних помилок, допущення котрих учасниками не призведе до відхилення їх тендерних пропозицій. З цією метою в тендерній документації потрібно правильно виписати інформацію щодо допущення формальних/механічних помилок та навести відповідні приклади. Але, окремі замовники про це забувають. Вичерпний перелік таких формальних помилок і їх опис затверджений наказом Мінекономіки №710 від 15 квітня 2020 року. Разом із цим, Держаудитслужбою за результатами моніторингу встановлювалися випадки включення замовниками до тендерної документації формальних помилок у тендерній пропозиції, які відсутні у Переліку, затвердженому у наказі Мінекономіки [7].

Отже, в сьогоденних реаліях України моніторинг публічних закупівель як форма контролю є, безумовно, необхідним і не має альтернативи. А прогалини та проблеми з реалізацією контрольних функцій при здійсненні публічних закупівель вимагають негайного їх врегулювання в законодавчому порядку.

Беручи до уваги сучасні особливості закупівель в Україні в умовах війни, прогалини у законодавстві, що створюють труднощі у здійсненні їх моніторингу, усвідомлюючи об'єктивну та нагальну необхідність визначення основних напрямів їх удосконалення, було досліджено досвід системи публічних закупівель (в тому числі організаційно-технічні можливості

електронних систем) окремих зарубіжних країн (табл.

1).

Таблиця 1

Коротка характеристика системи публічних закупівель різних країн

Країна	Характеристики
США	Категорична відсутність конфлікту інтересів та дотримання всіма учасниками встановлених правил
Австрія, Іспанія, Португалія	Установи центрального рівня зобов'язані здійснювати закупівлі через централізовані закупівельні організації, а для решти замовників така процедура не є обов'язковою
Бельгія, Німеччина	Є вартісна межа закупівель, а її перевищення є зобов'язанням проводити закупівлі через закупівельні централізовані організації
Бразилія	Беззаперечна перевага надана відкритим торгам
Швейцарія, Японія, Польща, Молдова	Широко використовується позаконкурсна процедура - закупівлі в одного учасника
Франція	План закупівель публікується двічі на рік. Характерним є створення спеціальних комісій, які вибірково перевіряють правильність укладання контрактів
Республіка Казахстан	Застосовуються обмеження щодо участі у державних закупівлях. Наявність одного єдиного вебпорталу державних закупівель є за функціоналом більш широким та зручним (виставлення електронних рахунків-фактур; контроль за фактичним виконанням договору; реєстр податкових відрахувань; звітність (про проведені державні закупівлі; інформація про обсяг закупівель; модуль цін); судовий кабінет (рішення суду по закупівлях); списки боржників, підприємств на стадії ліквідації, підприємств, які пов'язані із тероризмом). Використовується практика формування реєстру недобросовісних учасників, реєстру скарг, реєстру учасників, реєстру договорів.
Польща	Характеризується поєднанням в одному органі функцій нормативного регулювання та оперативного контролю закупівель. Практично відсутня практика застосування централізованих закупівель та досить повільний перехід до застосування електронних засобів при проведенні процедур закупівель

Джерело: складено авторами на основі [8].

Заслужує на увагу досвід застосування в Республіці Казахстан обмежень щодо участі у державних закупівлях. Досить позитивною для України, також, є практика формування реєстру недобросовісних учасників. Так, постачальники, які є включеними до реєстру, не допускаються до участі в державних закупівлях протягом наступних двадцяти чотирьох місяців з дня набрання законної сили рішень суду про визнання їх недобросовісними учасниками

державних закупівель. Доцільною є і практика формування інших реєстрів - реєстр замовників, договорів, скарг. До того ж вебпортал державних закупівель Республіки Казахстан дозволяє сформувати певні офіційні звіти за обраними критеріями у розрізі республіканського та місцевого бюджетів, замовників, постачальників, способів закупівель, періодах, предметів закупівель тощо [8].

Серед вивченого досвіду зарубіжних країн

привертає увагу і Польща, яка на сучасному етапі при проведенні процедур закупівель має досить повільний перехід до застосування електронних засобів.

Висновки. Таким чином, опираючись на результати проведеного дослідження, можемо стверджувати, що об'єктивно зумовлена подальша оптимізація системи публічних закупівель й їх моніторингу має базуватись на передовому зарубіжному досвіді та сприяти швидкій відбудові України, реалізації

масштабних інфраструктурних проєктів, відновленню її економіки та створенню нових робочих місць. Самі по собі публічні закупівлі — це лише частинка процесу відбудови. Але від того, наскільки ефективно будуть використані спрямовані на неї кошти, залежить багато чого. В першу чергу — чи вдасться скористатися шансом не просто відбудуватися, але й одразу перестрибнути на зовсім інший рівень розвитку нашої країни.

Список літератури

1. Фаїзов А. В. Дискримінація як інструмент корупційних схем у публічних закупівлях. *Бізнес Інформ*. 2021. № 5. С. 246-251.
2. Воронська Л. А., Колесник Н. В. Публічні закупівлі як система ефективного використання бюджетних коштів в органах місцевого самоврядування. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2020. № 2. С. 89-92.
3. Кулак О. П. Механізми забезпечення розвитку системи державних закупівель в Україні : дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.02 - механізми державного управління. Класичний приватний університет. Запоріжжя. 2013. 205 с.
4. Публічний модуль аналітики BI Prozorro. URL: <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd>
5. Задворний В. Якими мають бути держзакупівлі для відбудови країни. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/18/685914/>
6. Держаудитслужба в публічних закупівлях: чи ефективні моніторинги?. URL: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2020/07/Derzhaudytsluzhba-v-publichnyh-zakupivlyah-chy-efektyvni-monitoryngy-1.pdf>
7. Кроляк Р. Моніторинг публічних закупівель: проблеми і перспективи. *Гал-Інфо*. 2021. URL: https://galinfo.com.ua/news/monitoryng_publichnyh_zakupivel_problemy_i_perspektyvy_372003.html
8. Чебан Ю. Ю. Електронна система публічних закупівель в Україні: особливості функціонування та перспективи розвитку. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2021. №27. С. 56-63

References

1. Faizov A. V. (2021) Dyskryminatsiia yak instrument koruptsiinykh skhem u publichnykh zakupivliakh [Discrimination as a tool of corruption schemes in public procurement]. *Biznes Inform [Business Inform]*, no. 5. pp. 246-251.
2. Vorovska L. A., Kolesnyk N. V. (2020) Publichni zakupivli yak systema efektyvnoho vykorystannia biudzhetykh koshtiv v orhanakh mistsevoho samovriadyvannia [Public procurement as a system of efficient use of budget funds in local governments]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu [Bulletin of Berdyansk University of Management and Business]*, no. 2. pp. 89-92.
3. Kulak O. P. (2013) Mekhanizmy zabezpechennia rozvytku systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini : dys. ... kand. nauk z derzh. upravlinnia : 25.00.02 - mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia. *Klasychnyi pryvatnyi universytet. Zaporizhzhia [Mechanisms for ensuring the development of the public procurement system in Ukraine: dis. ... cand. Sciences of the state. management: 25.00.02 - mechanisms of public administration. Classical private university. Zaporizhzhia]*, 205 p.
4. Publichnyi modul analityky BI Prozorro [Public module of BI Prozorro analytics]. Available at: <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd>
5. Zadvornyi V. (2022) Yakymy maiut buty derzhzakupivli dlia vidbudovy krainy [What should be public procurement to rebuild the country]. *Ekonomiczna Pravda [Economic truth]*. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/18/685914/>
6. Derzhadytsluzhba v publichnykh zakupivliakh: chy efektyvni monitoryngy? [State Audit Office in Public Procurement: Are Monitorings Effective?]. Available at: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2020/07/Derzhadytsluzhba-v-publichnyh-zakupivlyah-chy-efektyvni-monitoryngy-1.pdf>
7. Kroliak R. (2021) Monitoryng publichnykh zakupivel: problemy i perspektyvy [Monitoring of public procurement: problems and prospects]. *Hal-Info [Gal-Info]*. Available at: https://galinfo.com.ua/news/monitoryng_publichnyh_zakupivel_problemy_i_perspektyvy_372003.html
8. Cheban Yu. Yu. (2021) Elektronna systema publichnykh zakupivel v Ukraini: osoblyvosti funktsionuvannia ta perspektyvy rozvytku [Electronic public procurement system in Ukraine: features of functioning and prospects of development]. *Elektronne naukowe fakhove vydannia z ekonomichnykh nauk «Modern Economics» [Electronic scientific professional publication on economic sciences "Modern Economics"]*, no.27. pp. 56-63

Summary

Eduard Yuriy, Oksana Hrubliak

**CURRENT TRENDS IN PUBLIC PROCUREMENT AND MONITORING
OF THEIR PROCEDURES IN UKRAINE**

The article substantiates the importance of public procurement as a tool for implementing economic policy, solving tactical and strategic tasks of the state. The peculiarities of public procurement in Ukraine during the war are described, the key strategic principles of their functioning in the postwar period are determined. It was emphasized that the only central body of executive power that is authorized to exercise state financial control over compliance with the law in procurement by monitoring their procedures is the State Audit Office of Ukraine. The main gaps in the legislation in the field of public procurement, which create difficulties in exercising control over them, are considered. Emphasis is placed on the fact that in today's realities of Ukraine monitoring of public procurement as a form of control is, of course, necessary, effective and has no alternative, and gaps and problems with the implementation of control functions in their implementation require immediate resolution. It is argued that further optimization of the public procurement system and their monitoring should be based on best practices abroad and contribute to the rapid reconstruction of Ukraine.

Key words: public procurement, monitoring of public procurement, trends in public procurement, optimization of the public procurement system.